



ԽՈՍՔԻ ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵ



ԶԵԿՈՒՅՑ

ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

2016 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒԼԻՍԻ 17-30

ՀԱՄԱՌՈՏ ՏԱՐԲԵՐԱԿ

ԵՐԵՎԱՆ 2017

Սույն զեկույցի պատրաստումը հնարավոր է դարձել «Բաց հասարակության հիմնադրամներ-Հայաստան» և «Ժողովրդավարության ազգային հիմնադրամ» կազմակերպությունների աջակցությամբ:

Զեկույցի բովանդակությունը, նրանում տեղ գտած տեսակետները և վերլուծությունները արտահայտում են հեղինակների կարծիքը և կարող են չհամընկնել «Բաց հասարակության հիմնադրամներ-Հայաստան» և «Ժողովրդավարության ազգային հիմնադրամ» կազմակերպությունների տեսակետների և դիրքորոշումների հետ:

Զեկույցը կազմել են

«Իրազեկ քաղաքացիների միավորում» ՀԿ-ն

«Իրավունքների պաշտպանություն առանց սահմանների» ՀԿ-ն

«Խոսքի Ազատության Պաշտպանության Կոմիտե» ՀԿ-ն

«Ժուռնալիստների «Ասպարեզ» ակումբ» ՀԿ-ն

«Հայաստանի Հելսինկյան Կոմիտե» ՀԿ-ն

«Հելսինկյան Քաղաքացիական Ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակ» ՀԿ-ն

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....	4
2016 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒԼԻՍԻ 17-30-Ն ԸՆԿԱԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ՀԱՎԱՔՆԵՐԻ ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ ԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐ.....	6
2016 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒԼԻՍԻ 17-30-Ն ԸՆԿԱԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ՀՀ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ՈՒԺԻ և ՀԱՏՈՒԿ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄ.....	9
2016 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒԼԻՍԻ 17-30-Ն ԸՆԿԱԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ՄԱՍՈՒԼԻ ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ և ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐ.....	17
2016 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒԼԻՍԻ 17-30- Ն ԸՆԿԱԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԱՆՁԵՌՆՄԽԵԼԻՈՒԹՅԱՆ և ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ ԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐ.....	20
ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ.....	24

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Սույն զեկույցն անդրադառնում է Հայաստանի Հանրապետությունում 2016 թվականի հուլիսի 17-30-ն ընկած ժամանակահատվածում տեղի ունեցած դեպքերին՝ դրանք ներկայացնելով բացառապես մարդու իրավունքների խախտումների տեսանկյունից և մանրամասներ տրամադրելով խախտումների հանգամանքների ու հետևանքների վերաբերյալ¹:

2016թ. հուլիսի 17-ի վաղ առավոտյան 31 անձից բաղկացած և իրեն «Սասնա ծռեր» կոչող խումբը Հայաստանի Հանրապետության մայրաքաղաք Երևանում հարձակվեց ոստիկանության պարեկապահակային ծառայության (ՊՊԾ) գնդի շենքի (հասցե՝ ք. Երևան, Մովսես Խորենացու փողոց, թիվ 158) վրա և գրավեց այն:

Հենց նույն օրը՝ զինված խմբի հարձակումից անմիջապես հետո, ոստիկանությունը, առանց նախապես հայտարարություն տարածելու, շրջափակեց ՊՊԾ գնդի հարակից փողոցները²: Հարակից թաղամասում (Սարի թաղ), իշխանությունը, առանց բնակչությանը տեղեկացնելու, դադարեցրեց գազամատակարարումը և սահմանափակեց այդ թաղամասը սպասարկող հանրային տրանսպորտի աշխատանքը:

ՊՊԾ գնդի գրավումը քաղաքացիների կողմից գործող իշխանության ոչ արդյունավետ քաղաքականության նկատմամբ դժգոհության, երկրի սոցիալ-տնտեսական վիճակից իրենց բողոքները հրապարակայնորեն արտահայտելու առիթ հանդիսացավ հանրապետության տարբեր քաղաքներում և հատկապես մայրաքաղաք Երևանում: Անցկացվեցին բազմամարդ հավաքներ և երթեր, որոնք ձևավորեցին խմբի առաջադրած պահանջների³ կատարմանը սատարելուն կոչված հանրային շարժում⁴:

Բազմամարդ հավաքները կազմակերպվեցին մայրաքաղաք Երևանի Ազատության հրապարակում (Օպերայի և Բալետի թատրոնի առջևի տարածքը), ինչպես նաև վերոնշյալ գնդից մոտ 5 կմ հեռավորության վրա: Այնուհետև, Ազատության հրապարակի հավաքներին զուգահեռ հավաքներ կազմակերպվեցին

¹ Ձեկույցի առավել ընդլայնված տարբերակը՝ ներառյալ իրադարձությունների և կոնկրետ անձանց դեպքերի մանրամասն նկարագրությունը, հասանելի է էլեկտրոնային տարբերակով զեկույցը հեղինակած կազմակերպությունների կայքերում:

² Hetq.am, «Զինված պայքարի 15 օրերը. Ամփոփում», 2016թ. օգոստոսի 1. <http://hetq.am/arm/news/69457/zinvats-payqari-15-orey-ampopum.html>

³ Ոստիկանության ՊՊԾ գնդի վրա հարձակումից հետո զինված խումբը հայտարարություն էր տարածել, որում ներկայացվել է հիմնական պահանջը. «...Ժողովրդի իշխանությունը յուրացրած և նրա ֆիզիկական անվտանգությունն ու պետության տարածքը վտանգի ենթարկող Սերժ Սարգսյանը պետք է իր վարչախմբի հետ միասին հրաժարական տա և իշխանությունը փոխանցի Ժողովրդի վստահության կառավարությանը»: Civilnet.am, «Զինված միջադեպ Երևանում. Թարմացվող», 2016թ. հուլիսի 17. goo.gl/JSoz2W

⁴ Human Rights Watch, Armenia: After Yerevan Protests, Detentions Under Scrutiny Activists in Unjustified Pretrial Detention, September 6, 2016. <https://www.hrw.org/hy/news/2016/09/08/293943>

Խորենացու փողոցի ոստիկանական արգելապատնեշի մոտ: Հավաքների, երթերի մասնակիցներն հիմնականում իրենց դժգոհությունն էին արտահայտում և քննադատում գործող իշխանությանը, ինչպես նաև պահանջում առանց արյունահեղության և բռնության լուծում տալ⁵ զինված խմբի հարձակման հետևանքով առաջացած իրավիճակին:

Հավաքները շարունակվեցին ամեն օր՝ մինչև 2016 թվականի օգոստոսի 4-ը:

2016 թվականի հուլիսի 17-30-ը տեղի ունեցած ինքնաբուխ հավաքներն ու երթերն ուղեկցվեցին մարդու իրավունքների աննախադեպ խախտումներով՝ իրականացված իրավապահ մարմինների կողմից: Խախտումները դրսևորվել են ոչ միայն հավաքների ու երթերի մասնակիցների, այլև նրանց ընտանիքների անդամների, ինչպես նաև հավաքներին, երթերին չմասնակցող անձանց նկատմամբ: Նույն ժամանակահատվածում լայնածավալ խախտումներ և բռնություններ են գործադրվել նաև զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչների նկատմամբ:

2016 թվականի հուլիսի 17-30-ն ընկած ժամանակահատվածում ոստիկանության կողմից բերման են ենթարկվել շուրջ 726 քաղաքացիներ, այդ թվում՝ հավաքի վայրին հարող փողոցներում երթնեկող պատահական վարորդներ և անցորդներ, որոնք օգնություն են տրամադրել ոստիկանության կողմից հատուկ միջոցների կիրառման արդյունքում տուժածներին: Ավելի քան 60 մարդ ձերբակալվել է 2016 թվականի հուլիսի 17-30-ը զանգվածային անկարգությունների, անօրինական հավաքներ կազմակերպելու և մասնացելու շինծու մեղադրանքներով⁶:

2016 թվականի հուլիսի 20-ին և 29-ին ոստիկանության կողմից կիրառված հատուկ միջոցների, ինչպես նաև ոստիկանական բռնություններով պատճառված վնասվածքների համար Երևանի բժշկական հաստատություններ է դիմել 140 անձ, որից 82-ը՝ քաղաքացիական անձ, 51-ը՝ ոստիկան և «Սասնա Շոեր» զինված խմբի 7 անդամ: Հիվանդանոցային բժշկական օգնություն և սպասարկում է ստացել 41 անձ:

⁵ ՀՀ քաղաքացիների հանրային քննարկում, 18 հուլիսի 2016 թվական. <https://www.facebook.com/events/298448137169966>

⁶ Այս տվյալները տրամադրվել են Հելսինկյան Քաղաքացիական Ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակի կողմից:

2016 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒԼԻՍԻ 17-30-Ն ԸՆԿԱԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ՀԱՎԱՔՆԵՐԻ ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ ԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐ

2016 թվականի հուլիսի 17-ից օգոստոսի 4-ը ընկած ժամանակահատվածում անցկացվել է 17 հավաք, որոնցից առնվազն 7 հավաքի ընթացքում ուստիկանությունը բերման է ենթարկել հավաքի մասնակիցների, ընդ որում՝ 5 հավաքի դեպքում դադարեցնելով դրանք: Բացի անցկացված հավաքներից, 3 հավաքի անցկացումը խափանվել է ուստիկանության կողմից՝ հավաքի ենթադրյալ մասնակիցներին բերման ենթարկելու պատճառով: Ուստիկանության բաժիններ բերման ենթարկված հավաքի մասնակիցները բաժիններում պահվել են մինչև 17 ժամ, նրանց նկատմամբ դրսևորվել է դաժան վերաբերմունք: Ուստիկանությունը սպառազինության հատուկ միջոցներ կիրառել է հավաքներից 3-ի ընթացքում, բռություններ՝ 4-ի ընթացքում:

Տարբեր օրերին հավաքի մասնակիցների թիվը տատանվել է 700-4000-ի միջև, իսկ 2016 թվականի հուլիսի 25-26-ը անցկացված երթերի ընթացքում հասել 9000-ի: Համադրելով լրատվամիջոցներից, դիտորդների հաշվետվություններից և պաշտոնական հայտարարություններից ստացված տեղեկությունները՝ հուլիսի 17-ից օգոստոսի 4-ը կազմակերպված հավաքների վայրերում տեղի է ունեցել բերման ենթարկելու առնվազն 725 դեպք:

Միայն 2016 թվականի հուլիսի 17-ից 21-ն ընկած ժամանակահատվածում ավելի քան 300 քաղաքացի⁷ փողոցներից, իրենց տներից ուստիկանության կողմից բռնությամբ տեղափոխվել են ՀՀ ուստիկանության Երևան քաղաքում և քաղաքից դուրս տեղակայված բաժանումներ, ուստիկանության ներքին զորքերի ակադեմիայի վարչական շենք⁸:

Բռնություններ, անմարդկային վերաբերմունք

2016 թվականի հուլիսի 17-ից օգոստոսի 4-ն ընկած ժամանակահատվածում տեղի ունեցած հավաքներին միջամտելու և հավաքները ցրելու նպատակով բազմաթիվ դեպքերում ուստիկանությունը հավաքի մասնակիցների նկատմամբ դրսևորել է դաժան, անմարդկային, արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունք: Նման

⁷ Ազատություն ռադիոկայան, *Ուստիկանություն. Բերման է ենթարկվել 136 քաղաքացի*, հուլիսի 21, 2016, <http://www.azatutyun.am/a/27871508.html>

⁸Hetq.am, *12 ձերբակալվածներ ազատ արձակվեցին*, 24 հուլիսի, 2016, 12:15, <http://hetq.am/arm/news/69387/12-derbakalvatsner-azat-ardzakvecin.html>

վարքագծի դրսևորման հաճախականությունը, դրսևորումները թույլ են տալիս եզրակացնել, որ հավաքի մասնակիցների նկատմամբ բռնության կիրառումը նպատակ է հետապնդել ինչպես խափանել ընթացող հավաքները, այնպես էլ կանխել մասնակիցների կողմից հետագա հավաքներին մասնակցությունը:

Հավաքի մասնակիցների նկատմամբ բռնությունների ու անմարդկային վերաբերմունքի դրսևորումները շարունակվել են նաև ոստիկանական մեքենաներում և բերման ենթարկման վայրերում: Բռնության ենթարկված հավաքի մասնակիցների վկայությունների համաձայն, նշված գործողությունները ուղեկցվել են ուղղակի սպառնալիքներով և պահանջներով, որպեսզի իրենց կողմից հավաքի մասնակցությունը դադարեցվի:

Ոստիկանության կողմից հավաքի ընթացքում զանգվածային բռնություններ են տեղի ունեցել հուլիսի 29-ին «Սարի թաղ» կոչվող թաղամասում անցկացվող հավաքի ընթացքում: Հավաքի վայրում ներկա գտնվող մի խումբ անձինք սկսել են քարեր նետել ոստիկանության պատնեշի ուղղությամբ, որից հետո, ոստիկանության շարքերի միջով անցնելով, միացել են վերջիններիս: Այնուհետև ոստիկանությունը հատուկ միջոցներ է կիրառել հավաքի մասնակիցների նկատմամբ, վերջիններիս ենթարկել հետապնդման: Հավաքի մասնակիցների նկատմամբ բռնություններ են կիրառվել նաև քաղաքացիական հագուստով անձանց կողմից, որոնք զինված են եղել մահակներով և մետաղյա ձողերով, սակայն տեղում ծառայություն իրականացնող ոստիկանությունը չի միջամտել և չի կանխել վերջիններիս կողմից բռնության իրականացումը: Ավելին՝ նշված անձինք անմիջականորեն ուղղորդվել են ոստիկանների կողմից⁹:

2016 թվականի հուլիսի 29-ին Խորենացի փողոցում և Սարի թաղում ոստիկանության գործողությունների անմիջական թիրախ են դարձել նաև հավաքի լուսաբանում իրականացնող զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչները: Նշված անձանց օրինական մասնագիտական գործունեությունը խոչընդոտելու, բռնություն կիրառելու, մասնագիտական տեխնիկական վնասելու, հափշտակելու և տեսագրությունները ոչնչացնելու դեպքերը հիմք են տալիս եզրակացնել, որ ոստիկանությունը նպատակ է հետապնդել ոչնչացնել ապացույցները՝ իր կողմից իրականացված ոչ օրինական գործողությունները քողարկելու միտումով: Բացի հավաքի լուսաբանում իրականացնող զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչներից, խոչընդոտվել է նաև Հայաստանի Հելսինկյան կոմիտեի դիտորդի աշխատանքը՝ նրա տեսախցիկը վերցվել է համազգեստ չկրող ոստիկանի կողմից և վերադարձրել միայն վերադաս ոստիկանության ծառայողի հրահանգից հետո:

⁹ Ոստիկանների գրոհը Սարի թաղում, CivilNet TV, հրատարակված է 2016 թ. հուլիսի 29-ին, հղում՝ <https://www.youtube.com/watch?v=Risy6Yl3taU>

Հետապնդումները որպես հավաքի մասնակցությունը սահմանափակելու և խափանելու միջոց

2016 թվականի հուլիսի 17-ից օգոստոսի 4-ը իրավապահ մարմինների կողմից հետապնդումների են ենթարկվել քաղաքացիական և քաղաքական նախաձեռնությունների տասնյակ անդամներ (*«Ո՛չ թալանին», «Դե՛մ եմ», «Էլեկտրիկ Երևան», «Մենք ենք տերը մեր երկրի», «Հիմնադիր խորհրդարան»¹⁰*):

Իրավապահ մարմինների աշխատակիցները այցելել են նրանց բնակարաններ, բերման ենթարկել մերձավոր ազգականներին, նպատակ ունենալով խափանել ակտիվիստների կողմից մասնակցությունը անցկացվող հավաքներին: Հետապնդումների են ենթարկվել ինչպես Երևանում, այնպես էլ մարզերում բնակվող անձինք:

Անձանց ազատագրկումները և հավաքների ազատության իրավունքի այլ խախտումներ

2016 թվականի հուլիսի 17-ից օգոստոսի 4-ը Հայաստանի Հանրապետությունում ոստիկանության կողմից բերման է ենթարկվել և անազատության մեջ պահվել առնվազն 726 քաղաքացի: Ազատությունից զրկված գրեթե բոլոր անձինք հանդիսացել են հավաքի մասնակիցներ և վերջիններիս հավաքից մեկուսացնելով ոստիկանությունը նպատակ է ունեցել խափանել հավաքն ընդհանուր առմամբ: Ոստիկանության կողմից հավաքի մասնակիցների նկատմամբ բացասական վերաբերմունքը առկա է եղել անցկացվող բոլոր հավաքների ընթացքում, ինչը էապես դժվարացրել է հավաքների դեկավարների և ոստիկանության ներկայացուցիչների միջև ընթացող բանակցությունները և երկխոսությունները:

¹⁰Հայաստանի Հելսինկյան Կոմիտե, Ձեկույց 2016 թ. հուլիսի 17-ից օգոստոսի 5-ը Հայաստանի Հանրապետությունում տեղի ունեցած իրադարձությունների վերաբերյալ, բաժին Հետապնդումներ, goo.gl/6AcvgT

2016 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒԼԻՍԻ 17-30-Ն ԸՆԿԱԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ՀՀ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ՈՒԺԻ և ՀԱՏՈՒԿ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄ

2016 թվականի հուլիսի 20-ին Խորենացու փողոցում, իսկ հուլիսի 29-ին Խորենացու փողոցում և «Սարի թաղ» թաղամասում ոստիկանության կողմից հավաքի մասնակից քաղաքացիների նկատմամբ կիրառվել են հատուկ միջոցներ, որոնց ազդեցության արդյունքում մեծ թվով քաղաքացիներ ստացել են տարբեր աստիճանի մարմնական վնասվածքներ, ներառյալ՝ լսողության վատթարացում և աչքի կորուստ, բեկորային վնասվածքներ, տարբեր աստիճանի այրվածքներ և այլն:

Հատուկ միջոցների կիրառման իրավաչափությունը լուրջ մտահոգություններ է առաջացնում օրինականության, անհրաժեշտության և համաչափության տեսանկյունից:

ՀՀ ոստիկանության կողմից տրամադրված պաշտոնական տեղեկատվության և պարզաբանման համաձայն՝ ՀՀ ոստիկանության կողմից 2016 թվականի հուլիսի 17-30-ը հատուկ միջոցների կիրառման համար փաստական հիմք է հանդիսացել ոստիկանության զորքերի մասին ՀՀ օրենքի 18-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետում նշված իրավիճակը, ըստ որի՝ ոստիկանության զորքերի զինձառայողն անձամբ կամ ստորաբաժանման կազմում հատուկ միջոցներ գործադրելու իրավունք ունի հետևյալ դեպքում. (...) «տրանսպորտի, կապի հիմնարկների, կազմակերպությունների (անկախ սեփականության ձևից) աշխատանքները խանգարող, ինչպես նաև զանգվածային անկարգությունները և խմբակային գործողությունները խափանելիս»¹¹:

ՀՀ օրենսդրությունը պարզորոշ և հստակորեն ամրագրում է նաև, որ նույնիսկ այն դեպքերում, երբ հավաքն անց է կացվում օրենքով սահմանված կարգի խախտմամբ, սակայն խաղաղ է, անզեն, հատուկ միջոցների գործադրումն արգելվում է¹²: Նույնիսկ այն դեպքերում, երբ հավաքը խաղաղ չէ, հատուկ միջոցների կիրառումը պետք է լինի համաչափ հետապնդվող նպատակին: Մասնավորապես՝ ցանկացած դեպքում կոնկրետ անձի նկատմամբ կիրառված հատուկ միջոցը պետք է պայմանավորված լինի կոնկրետ անձի վարքագծով¹³: Այսինքն՝ ոստիկանության ներկայացուցիչները պետք է տարբերակեն խաղաղ և ոչ խաղաղ ցուցարարներին՝ բացառելու անկարգությունների մեջ չներգրավված անձանց նկատմամբ ուժի կամ հատուկ միջոցների կիրառման հնարավորությունը¹⁴:

¹¹«Իրավունքների պաշտպանություն առանց սահմանների» ՀԿ հարցմանը ՀՀ ոստիկանության պատասխան՝ 2017 թվական մարտի 14-ի, թիվ 582 գրություն:

¹² «Ոստիկանության մասին» ՀՀ օրենքի 31-րդ հոդվածը սահմանում է, որ արգելվում է հատուկ միջոցներ գործադրել «... խաղաղ առանց զենքի և օրենքով սահմանված կարգի խախտմամբ անցկացվող հավաքները և հանրային միջոցառումները դադարեցնելու ժամանակ...»:

¹³ Նշված դրույթն արձանագրվել է Աբդուլահ Յաշայի գործով Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի վճռում:

¹⁴ Abdullah Yaşa and Others v. Turkey, No 44827/08, 16.07.2013 § 50

Ինչպես վկայում են ականատեսների և հավաքի մասնակիցների հաղորդած տեղեկությունները, ինչպես նաև ուղիղ հեռարձակում ապահովող լրատվամիջոցների տեսանյութերը, նշված օրերին տեղի ունեցող հավաքները, ընդհանուր առմամբ, եղել են խաղաղ, իսկ ոստիկանության ներկայացուցիչների նկատմամբ արձանագրված առանձին բռնի գործողությունները կամ բռնության կոչերը չէին կարող ողջ հավաքը որպես ոչ խաղաղ վերաորակելու հիմք հանդիսանալ՝ դրանից բխող հետևանքներով¹⁵:

2016թ. հուլիսի 20-ին Խորենացու փողոցում տեղի ունեցած հավաքի ընթացքում չնայած որոշ անձինք փորձել են կոտրել ոստիկանական պատնեշը, բռնություն են կիրառել ոստիկանության ներկայացուցիչների նկատմամբ, սակայն ոստիկանությունը կոնկրետ հանցավոր վարքագիծ դրսևորող անձանց մեկուսացնելու փոխարեն առանց որևէ ծանուցման սկսել է կիրառել հատուկ միջոցներ ոչ թե ոստիկանության ներկայացուցիչների հետ ընդհարման մեջ մտած անձանց, այլ ոստիկանության պատնեշից 35-40 մետր հեռավորության վրա գտնվող հավաքի ընդհանուր մասնակիցների նկատմամբ, ինչի պատճառով տուժել են ինչպես հավաքի խաղաղ մասնակիցները, այնպես էլ հավաքին չմասնակցող անձինք, իսկ հավաքն ընդհանուր առմամբ դադարեցվել է:

Նույն կերպ, 2016 թվականի հուլիսի 29-ին Սարի թաղում ոստիկանության կողմից հատուկ միջոցներ կիրառվել են ոչ թե այն անձանց նկատմամբ, ովքեր փորձել են սադրել հավաքի խաղաղ մասնակիցներին՝ քարեր շարտելով և շարժվելով դեպի ոստիկանության ծառայողները, այլ հավաքի խաղաղ մասնակիցների դեմ: Ավելին, ինչպես ականատեսներն են պնդում, ոստիկանների ուղղությամբ քարերով զինված և վազող մարդիկ անհետացել են ոստիկանների թիկունքում, և նրանց նկատմամբ ոստիկանության ներկայացուցիչների կողմից որևէ քայլ չի ձեռնարկվել: Հարկ է նշել նաև, որ այդ նույն անձինք ավելի վաղ՝ մինչև հավաքի մասնակիցների Սարի թաղ հասնելը, անցել են ոստիկանական պատնեշի հետնամաս և գործել են վերջիններիս հրահանգներով¹⁶:

2016 թվականի հուլիսի 29-ին Սարի թաղում հավաքի կազմակերպիչների կողմից պարբերաբար հայտարարություն է տարածվել, որ հավաքը խաղաղ է և կոչ է արվել հավաքի մասնակիցներին որևէ բռնի գործողություն չկիրառել, չտրվել սադրանքներին: Հավաքի կազմակերպիչները, ինչպես նաև հավաքի առանձին մասնակիցներ պարբերաբար դիմել են ոստիկանության ծառայողներին՝ պահանջելով հեռացնել հավաքի վայրում գտնվող սադրիչներին և անկարգություններ իրականացնողներին: Այնուամենայնիվ, նման դիմումների առնչությամբ ոստիկանությունը որևէ գործողություն չի իրականացրել:

¹⁵ Primov and Others v. Russia, No. 17391/06, 12.06.2014, § 155

¹⁶ Տե՛ս հղում 30

Հիմնվելով ոստիկանության կողմից կիրառված հատուկ միջոցների փաստական հանգամանքների, ինչպես նաև հատուկ միջոցների կիրառման վերաբերյալ առկա ներպետական և միջազգային իրավական պահանջների վրա՝ կարելի է պնդել, որ ինչպես 2016 թվականի հուլիսի 20-ին Խորենացու փողոցում, այնպես էլ հուլիսի 29-ին Խորենացու փողոցում և Սարի թաղում ոստիկանության կողմից հատուկ միջոցները կիրառվել են անօրինական, անհամաչափ և ոչ նպատակային՝ խախտելով ինչպես միջազգային չափանիշները, այնպես էլ ՀՀ օրենսդրության պահանջները:

Նախազգուշացում և պատշաճ ժամանակի տրամադրում

2016 թվականի հուլիսի 20-ին Խորենացու փողոցում, ինչպես նաև հուլիսի 29-ին Սարի թաղում և Խորենացու փողոցում ոստիկանության կողմից հատուկ միջոցները կիրառելուց առաջ հավաքի մասնակիցներին պատշաճ նախազգուշացում չի արվել, չի տրվել բավարար ժամանակ սեփական վարքագիծը գնահատելու և արձագանքելու համար: Արդյունքում, ոստիկանության կողմից հատուկ միջոցները գործադրվել են հավաքի մասնակիցների համար անսպասելի:

2016 թվականի հուլիսի 29-ին Սարի թաղում ոստիկանության ներկայացուցիչները հավաքը լուսաբանող լրագրողներին կոչ են արել հավաքվել մեկ վայրում և անսպասելիորեն թիրախավորվել են հենց լրագրողներին¹⁷՝ վերջիններիս մասնագիտական աշխատանքը և ոստիկանության գործողությունները լուսաբանելը խոչընդոտելու միտումով:

Փաստորեն, հատուկ միջոցների կիրառման բոլոր երեք դեպքերում հատուկ միջոցառումները կիրառելուց առաջ ոստիկանության ծառայողների կողմից հավաքի մասնակիցներին պատշաճ և հետևանքների մասին պատկերացում կազմելու հնարավորություն տվող նախազգուշացում չի իրականացվել: Թեև ոստիկանության ներկայացուցիչները, մասնավորապես, Երևանի ոստիկանապետ Աշոտ Կարապետյանը հավաքի կազմակերպիչներին՝ Արմեն Մարտիրոսյանին, Լևոն Բարսեղյանին տեղեկացրել են հատուկ միջոցներ կիրառելու մտադրության մասին, սակայն այդ խոսակցությունն ընթացել է առանց բարձրախոսի, մասնավոր գրույցի կարգով, որի հետևանքով հավաքի մասնակիցները հնարավորություն չեն ունեցել կանխատեսելու ոստիկանության հետագա գործողությունները և որոշելու սեփական վարքագիծը¹⁸:

¹⁷ Ոստիկանների գրոհը Սարի թաղում. <https://www.youtube.com/watch?v=Risy6Yl3taU>

¹⁸ Արտակ Համբարձումյան, «Հատուկ գործողություն Խորենացի փողոցում» տեսանյութ, «Ազատություն» ռ/կ, հուլիս 29, 2016թ. <https://www.youtube.com/watch?v=7DgwVhkzJec>

Արտակ Համբարձումյան, «Հատուկ գործողությունից առաջ», «Ազատություն» ռ/կ, հուլիսի 29, 2016թ. <https://www.youtube.com/watch?v=EPaTdnPPvOo>

Օրենքով սահմանված տեսակի հատուկ միջոցների կիրառում

Բացառապես օրենքով նախատեսված հատուկ միջոցների կիրառման պայմանը կարևորվել է ինչպես միջազգայնորեն ընդունված չափանիշներով, այնպես էլ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի կողմից: Այն դեպքում, երբ օրենսդրությամբ կարգավորված չէ հատուկ միջոցի օգտագործումը և սահմանված չեն դրա կիրառման չափանիշները, հատուկ միջոցների կիրառումը չի կարող համապատասխանել ժամանակակից ժողովրդավարական հասարակություններում մարդկանց ֆիզիկական ամբողջականության պաշտպանության պահանջներին¹⁹:

Հայաստանի Հանրապետության ներպետական գործող կարգավորումներով հստակ ամրագրված չէ առանձին հատուկ միջոցների գործարկման կարգը, մարդու նկատմամբ կիրառման նվազագույն չափանիշները²⁰:

2016 թվականի հուլիսի 20-ին և 29-ին ոստիկանության կողմից, ըստ տրամադրված պաշտոնական տեղեկատվության, կիրառվել են 5 տեսակի հատուկ միջոցներ՝ «Ֆակել-Ս», «Զարյա-3», «Սվիրել», «Պլամյա-Ս», «Դրոֆա»²¹, որոնցից երկուսի՝ «Զարյա-3»-ի և «Պլամյա-Ս»-ի համար նպատակային նշանակությունը, օգտագործման ցուցումները և ազդեցությունն օրենսդրորեն սահմանված չեն: Այս հիմքով բացակայում է նաև մարդու առողջության վրա դրանց ազդեցության և պատճառված վնասի համար բժշկական առաջնային օգնություն ցուցաբերելու հնարավորությունը:

Բացի այդ, ՀՀ ոստիկանության պաշտոնական պարզաբանմամբ, ՀՀ ոստիկանության պետի 2016 թվականի փետրվարի 29-ի թիվ 1-Ն հրամանի 1-ին հավելվածի 51-րդ կետի համաձայն՝ ոստիկանության ստորաբաժանումներում հատուկ միջոցների առկայության, նրանց կիրառման պայմանների, ինչպես նաև նրանց քանակի մասին տեղեկությունները գաղտնի են²²:

Հատկանշական է, որ «Զարյա -3» հատուկ միջոցը, որի կիրառման վերաբերյալ ցուցումները սահմանված չեն, կիրառվել է բոլորից շատ՝ 46 հատ:

Բացի այդ, թեև կիրառված հատուկ միջոցների նկարագրությունում նշվում է, որ դրանք բեկորային չեն, այնուամենայնիվ, տուժողների դատաբժշկական փորձաքննությունների արդյունքները ցույց են տալիս, որ տվյալ անձինք հատուկ միջոցների կիրառման արդյունքում ստացել են բեկորային վնասվածքներ: Ավելին,

¹⁹ Գործ «no. 44827/08 Abdullah Yasa and others v. Turkey, 16 July 2013», կետ 49:

²⁰ ՀՀ ոստիկանության պետի թիվ 5-Ն հրաման, կետ 19, ընդունված՝ 2009թ. հոկտեմբերի 23-ին: Հասանելի է՝ <http://www.irtek.am/views/act.aspx?tid=51328>, ՀՀ կառավարության 2011 թվականի հունիսի 23-ի N 867 - Ն որոշում:

²¹ «Իրագել քաղաքացիների միավորում» ՀԿ-ին ոստիկանության իրավաբանական վարչության կողմից տրամադրված 2016 թվականի օգոստոսի 10-ի N 24/2046 գրություն, 2016 թվականի օգոստոսի 19-ի N 24/2145 գրություն:

²² «Իրավունքների պաշտպանություն առանց սահմանների» ՀԿ-ին ՀՀ ոստիկանության իրավաբանական վարչության կողմից տրամադրված 2016 թվականի օգոստոսի 31-ի N 24/2243 գրություն:

վերջիններին մարմնից հանված բեկորների փորձաքննությունը վկայել է, որ դրանք պատկանում են «Ջարյա» տեսակի հատուկ միջոցին²³:

Հատուկ միջոցների կիրառման վերաբերյալ զեկուցում

Օրենսդրությունը սահմանում է, որ ոստիկանության ծառայողը, ինչպես նաև ոստիկանության զորքերի զինծառայողը պարտավոր են անմիջապես (անհապաղ) վերադասության կարգով զեկուցել հատուկ միջոցների կիրառման յուրաքանչյուր դեպքի մասին:

2016 թվականի հուլիսի 17-30-ն ընկած ժամանակահատվածում հատուկ միջոցներ գործադրելու վերաբերյալ վերադասության կարգով զեկուցել են ՀՀ ոստիկանության զորքերի 11 ծառայողներ, որոնցից 3-ը՝ հուլիսի 20-ին, իսկ 8-ը՝ հուլիսի 29-ին²⁴:

Հատուկ միջոցների կիրառման հանգամանքների և ներկայացված պաշտոնական տեղեկատվության համադրության պարագայում կարելի է եզրակացնել, որ ոստիկանության ծառայողների կողմից կիրառված հատուկ միջոցների մասին պատշաճ զեկուցում տեղի չի ունեցել: Այս մասին է վկայում այն հանգամանքը, որ, ըստ պաշտոնական տեղեկությունների, ոստիկանության կողմից ընդհանուր առմամբ կիրառվել է 100 հատուկ միջոց, և մեկ ոստիկանի կողմից, ըստ էության, կիրառվել է մինչև 10 հատուկ միջոց:

Հատուկ միջոցներ կիրառելուց հետո վիրավորված անձանց բժշկական օգնության ցուցաբերում

Այն դեպքերում, երբ ուժի կամ զենքի կիրառումն անխուսափելի է, իրավապահ մարմինները պարտավոր են ապահովել բժշկական օժանդակության ապահովումը հնարավորին սեղմ ժամկետներում: Ոստիկանության կողմից 2016 թվականի հուլիսի 20-ին և հուլիսի 29-ին կիրառված հատուկ միջոցներից տուժածների գործերի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ դրանց կիրառումից հետո վնասվածքներ ստացած անձանց անհապաղ առաջին բուժօգնություն չի տրամադրվել:

2016 թվականի հուլիսի 29-ին ոստիկանության կողմից հատուկ միջոցներ կիրառվել են արգելափակված փողոցների տարածքներում, որտեղ շտապ բժշկական օգնություն տրամադրող մեքենաների հասանելիությունը եղել է սահմանափակ: Ավելին, 2016 թվականի հուլիսի 29-ին «Սարի թաղ» թաղամասում հատուկ միջոցներ կիրառելուց հետո ոստիկանությունը հետապնդումներ է սկսել հավաքի մասնակիցների նկատմամբ, որի հետևանքով մարդիկ ստիպված են եղել փախչել և թաքնվել: Ոստիկանության աշխատակիցների կողմից արգելափակվել է Սարի թաղից

²³Իրականացվել է 129 դատաբժշկական փորձաքննությունների ուսումնասիրություն, որոնք տրամադրվել են տուժողների կողմից:

²⁴«Իրավունքների պաշտպանություն առանց սահմանների» ՀԿ հարցմանը ՀՀ ոստիկանության կողմից ներկայացված պատասխան, 2017 թվական մարտի 14, թիվ 582 գրություն:

դուրս եկող ավտոմեքենաների ճանապարհը, մեքենաներից բռնի ուժով դուրս են բերվել վնասված անձինք, լրագրողներ և այլն²⁵:

Ոստիկանության կողմից ֆիզիկական ուժի կիրառում

2016 թվականի հուլիսի 17-30-ը տեղի ունեցած հավաքների ընթացքում ոստիկանությունը հավաքի մասնակիցների, պատահական անցորդների, հավաքի վայրին մոտ ապրող բնակիչների նկատմամբ կիրառել է ֆիզիկական ուժ, ինչպես նաև ակտիվ պաշտպանության միջոցներ՝ ձեռնաշղթաներ և մահակներ:

ՀՀ ոստիկանության ներկայացուցիչները ձեռնաշղթաները կիրառել են ոչ թե որպես ոստիկանության հրահանգներին չենթարկվող քաղաքացիներին վնասագրեծելու, այլ հավաքի մասնակիցներին նսեմացնելու, նրանց անպաշտպանությունն ընդգծելու միջոց: Նման պնդումը հիմնավորվում է այն փաստով, որ շատ դեպքերում ձեռնաշղթաները հազարել են արդեն ոստիկանության մեքենայի մեջ ոստիկաններով շրջապատված քաղաքացուն, հետո ծեծել նրան²⁶:

Մի շարք քաղաքացիների վկայությունները փաստում են, որ ձեռնաշղթաները կիրառվել են նաև ոստիկանական բաժանմունքներում հարցաքննությունների ժամանակ:

2016 թվականի հուլիսի 17-30-ն ընկած ժամանակահատվածում, ըստ տուժողների դատաբժշկական փորձաքննություններում ներառված տեղեկությունների, ոստիկանությունը խախտել է նաև մահակների կիրառության իրավական պահանջները: Թեև, համաձայն իրավական կարգավորումների²⁷, չի թույլատրվում մահակներով մարդկանց գլխին հարվածելը, այնուամենայնիվ, ոստիկանները դիտավորությամբ մահակներով հարվածները հասցրել են քաղաքացիների հենց փորի հատվածին և գլխին²⁸:

²⁵ Անանյան Ռոբերտ, *Բնջ տեղի ունեցավ Մարի թաղում. «Ա1+»-ի լրագրողի պատմությունը (տեսանյութ)*, հուլիսի 30, 2016, 17:51. <http://www.a1plus.am/1477514.html> (04:30-09:25):

²⁶ «Հուլիսի 18-ի Ազատության հրապարակի բախումները», Epress.am, տեսանյութ, հուլիս 18, 2016. <https://www.youtube.com/watch?v=InRbxriOTJY>

²⁷ ՀՀ ԿԱ ոստիկանության պետի 23.10.2009թ. թիվ 5-Ն հրամանը և ՀՀ առողջապահության նախարարի 20.04.2012թ. թիվ 09-Ն հրամանի 21-րդ կետը: 2001թ. ընդունված «Ոստիկանության էթիկայի մասին եվրոպական կանոնակարգի» 2-րդ գլխի Բ կետը ոստիկանության գործողությունների կամ միջամտության ժամանակ շեշտում է մարդու կյանքի հանդեպ հարգանքը, խոշտանգումներից կամ մարդու արժանապատվությունը նվաստացնելուց զերծ մնալու անհրաժեշտությունը: Ըստ «Ոստիկանության էթիկայի մասին եվրոպական կանոնակարգի» նույն կետի՝ ոստիկանության կողմից ուժի կիրառումը ընդունելի է միայն ծայրահեղ անհրաժեշտության դեպքում, ընդ որում՝ այդ ուժը պետք է համապատասխանի հետապնդվող նպատակներին («Ոստիկանության էթիկայի մասին եվրոպական կանոնակարգ», 2001 թ. https://www.loc.gov/law/help/police-weapons/coe.php#_ftn10)

²⁸ 2016 թվականի հուլիսի 17-30-ը ոստիկանության գործողությունների հետևանքով տուժող ճանաչված անձանց դատաբժշկական փորձաքննությունների ուսումնասիրության արդյունքներ: Օրինակ՝ քաղաքացի Ա.Մ.-ի դատաբժշկական փորձաքննության տվյալների համաձայն՝ 2016թ. հուլիսի 20-ի երեկոյան պայթյուններ լսելուց հետո նա

Ձեռնաշղթաների և մահակների կիրառման կարգի խախտումներին զուգահեռ՝ ՀՀ ոստիկանությունը, մի շարք տուժողների վկայությունների համաձայն, 2016 թվականի հուլիսի 17-ից մինչև 30-ն ընկած ժամանակահատվածում ֆիզիկական ուժ է կիրառել բազմաթիվ քաղաքացիների նկատմամբ: Ընդ որում, նմանօրինակ դեպքեր արձանագրվել են 2016 թվականի հուլիսի 17-30-ն ընկած ժամանակահատվածում և՛ Ազատության հրապարակում, և՛ Սարի թաղում, և՛ Խորենացու փողոցում:

Ավելին, որոշ անձինք ոստիկանություն բերման են ենթարկել, և նրանց հանդեպ ֆիզիկական ուժ է կիրառվել՝ անկախ հավաքին նրանց մասնակցությունից²⁹: Ոստիկանության կողմից կիրառված ուժի հետևանքով քաղաքացիները ստացել են կոտրվածքներ³⁰, մարմնական այլ վնասվածքներ:

2016 թվականի հուլիսի 17-30 –ը ոստիկանության կողմից կիրառված հատուկ միջոցների, բռնությունների արդյունքում վնասվածքներ ստացած և տուժող ճանաչված անձանց վնասվածքներ	
Վնասվածքի տեսակը	Քանակը
Քերծվածք	50
Բեկորային վնասվածք	27
Այրվածքներ	10
Պատռված վերքեր	1
Սալջարդ վերքեր	56
Լսողության խնդիրներ	1
Տեսողության խնդիրներ	3
Արյունազեղում	22
Էկզոզեն թունավորում	16
Կոտրվածք	5
Գլխուղեղի ցնցում	3

Ուշագրավ է, որ 2016 թվականի հուլիսի 17-30-ն ընկած ժամանակահատվածում բերման ենթարկված մի շարք քաղաքացիներ հայտնել են, որ ոստիկանությունը հրաժարվել է նրանց տրամադրել ջուր, դեղամիջոցներ, անհրաժեշտ բուժօգնություն³¹: Ավելին, 2016 թվականի հուլիսի 20-ի գիշերը հավաքների վայրերին մոտ գտնվող շտապօգնության մեքենաները բուժօգնություն են ցուցաբերել միայն ոստիկաններին³²:

դուրս է եկել տնից՝ հասկանալու համար, թե ինչ է կատարվում: Այդ պահին նրա վրա են հարձակվել կարմիր բերետավորներն ու մահակներով հարվածել նրա գլխին և մարմնի տարբեր մասերին:

²⁹ Ավետիք Իշխանյան, «Մարդու իրավունքները Հայաստանում-2016», Lragir.am, փետրվար 1, 2017. <http://www.lragir.am/index/arm/0/right/view/147087>

³⁰ Գոհար Հակոբյան, «Կինոռեժիսորը՝ ոստիկանների կողմից ծեծվելու մասին. «Տվին, ջարդեցին, մեկն էլ ասեց՝ ս... եղի»», Առավոտ, հուլիս 22, 2016. <http://www.aravot.am/2016/07/22/718651/>

³¹ «Armenia 2016/2017», Annual Report by Amnesty International, February 21, 2017. <https://www.amnesty.org/en/documents/pol10/4800/2017/en/>

³² «Զեկույց 2016 թ. հուլիսի 17-ից օգոստոսի 5-ը Հայաստանի Հանրապետությունում

2016 թվականի հուլիսի 29-ին Մարի թաղ կոչվող թաղամասում ոստիկանությունը բռնության է ենթարկել նաև այդ թաղամասի բնակիչներին, ովքեր չեն մասնակցել հավաքին: Բացի այդ, ոստիկանության կողմից գործարկված նոնակներն ընկել են բնակելի տների վրա, որի արդյունքում տան բնակիչները ստացել են տարբեր մարմնական վնասվածքներ³³, վնասվել է նրանց գույքը:

տեղի ունեցած իրադարձությունների վերաբերյալ», Հայաստանի Հելսինկյան կոմիտե, օգոստոսի 8, 2016. http://www.asparez.am/helsinkyan-komite-zekuyc_hy/#.WLCVcNlrLcs

³³«Ահաբեկված Մարի թաղի բնակիչները», CivilNet TV, տեսանյութ, հուլիս 29, 2016. <https://www.youtube.com/watch?v=asuBmIhROIA>

«Մարի թաղի բնակիչները պատմում են հուլիսի 29-ի դեպքերի մասին», NewsamChannel, տեսանյութ, օգոստոս 3, 2016. <https://www.youtube.com/watch?v=dZszlYfMVjY>

2016 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒԼԻՍԻ 17-30-Ն ԸՆԿԱԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ՄԱՍՈՒԼԻ ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ և ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐ

2016 թվականի հուլիսի 17-30-ը ընկած ժամանակահատվածում արձանագրվել է լրագրողների և լրատվամիջոցների իրավունքների տարատեսակ խախտումների՝ ֆիզիկական բռնությունների, լրագրողական տեխնիկայի վնասման, տեսանյութերի ոչնչացման, ապօրինի բերման ենթարկման, հետապնդումների ու սպառնալիքների 42 դեպք:

Ֆիզիկական բռնություն

2016 թվականի հուլիսի 17-30-ը տեղի ունեցած հավաքների, ինչպես նաև ցուցարարների ու իրավապահ մարմինների գործողությունների լուսաբանման ընթացքում թիրախավորվել և ֆիզիկական բռնության են ենթարկվել 19 լրագրող և օպերատոր: Ընդ որում, նրանց նկատմամբ բռնությունները կիրառել են ոչ միայն ոստիկանները, այլև քաղաքացիական հագուստով անձինք, որոնք գործել են ոստիկանության հովանավորությամբ:

Տուժած լրագրողների վկայությամբ՝ ոստիկանների գործողությունները միտումնավոր և նպատակաուղղված բնույթ են կրել, եւ նույնիսկ ներկայանալն ու լրագրողի վկայական ցույց տալը, կամ տեսախցիկների վրա երեսացող լրատվամիջոցների տարբերանշանները ՁԼՄ ներկայացուցիչներին զերծ չեն պահել բռնություններից: Այս իրադարձությունների ժամանակ աննախադեպ էր լրագրողների դեմ հատուկ միջոցների օգտագործումը՝ ձայնային եւ լուսաբանկիչ պայթուցիկներ, արցունքաբեր գազ եւ այլն:

Լրագրողների նկատմամբ ֆիզիկական բռնությունների հանգամանքների և ըստ ժամանակագրության դրանց դրսևորումների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ երբ հավաքների վայրում զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչները փորձել են իրականացնել իրենց մասնագիտական պարտականությունները և տեղեկություններ հավաքել ընթացող իրադարձությունների մասին, նրանց նկատմամբ կիրառվել է բռնություն կամ ցուցաբերվել է վատ վերաբերմունք: Հատկանշական է, որ տեղեկություններ հայթայթելու լրագրողների աշխատանքը ոստիկանությունը որակել է որպես խոչընդոտում իր պարտականությունների կատարմանը և այդ հիմքով փորձել է արդարացնել ՁԼՄ-ների ներկայացուցիչների նկատմամբ բռնությունները:

ԶԼՄ-ներին պատկանող տեխնիկայի վնասում եւ լրագրողական նյութերի ոչնչացում

2016 թվականի հուլիսի 17-30 տեղի ունեցած դեպքերի ժամանակ արձանագրվել է նաև լրատվամիջոցներին պատկանող տեխնիկայի և նկարահանված նյութերի միտումնավոր ոչնչացման 13 դեպք: Այսկերպ միջամտելով ԶԼՄ-ների աշխատանքներին, ոստիկանությունը խոչընդոտել է իր ոչ համաչափ գործողությունների լուսաբանումը:

Հետապնդում, սպառնալիք, ապօրինի բերման ենթարկում

Ֆիզիկական բռնություններից զատ ԶԼՄ-ների ներկայացուցիչները 2016 թվականի հուլիսի 17-30-ը ընկած ժամանակահատվածում մասնագիտական պարտականություններ իրականացնելիս ենթարկվել են նաև հետապնդումների: Այսինքն՝ երբ հարձակումների և տարատեսակ այլ ճնշումների ենթարկվելուց հետո լրագրողներն ու օպերատորները ստիպված են եղել դադարեցնել աշխատանքը և լքել իրադարձությունների վայրը, ոստիկաններն ու նրանց կողմից հովանավորվող քաղաքացիական հագուստով անձինք շարունակել են հետապնդել լրատվամիջոցների ներկայացուցիչներին և բռնի գործողություններ իրականացնել նրանց նկատմամբ: Արձանագրվել է 3 այդպիսի դեպք:

Բացի այդ, ԶԼՄ-ների 2 աշխատակիցների հասցեին սպառնալիքներ են ուղղվել: Արձանագրվել է նաև 3 դեպք, երբ ոստիկանները լրատվամիջոցների ներկայացուցիչներին ապօրինի բերման են ենթարկել:

2016 թվականի հուլիսյան իրադարձությունների ժամանակ լրագրողների իրավունքների խախտումներին վերաբերող նախաքննության ընթացքն ու քրեական գործից անջատված մասերով դատական վճիռները

2016 թվականի հուլիսի 29-ի լույս 30-ի գիշերը լրագրողների առողջության համար վտանգավոր բռնություն գործադրելու և այլ եղանակներով մասնագիտական օրինական գործունեությունը խոչընդոտելու դեպքերի առթիվ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 164-րդ հոդվածի 1-ին և 3-րդ մասերով նախատեսված հանցագործությունների հատկանիշներով ՀՀ գլխավոր դատախազությունում հարուցվել է քրեական գործ:

Հատուկ քննչական ծառայության հրապարակած տվյալների համաձայն՝ քրեական գործով մեղադրանք է առաջադրվել 9 քաղաքացիական անձանց, որոնցից 8-ի

վերաբերյալ նախաքննությունն ավարտվել է, և քրեական գործից անջատված մասերը մեղադրական եզրակացությամբ ուղարկվել են դատարան: Այդ անձինք «Ազատություն» ռադիոկայանի, «Արմենիա» հեռուստաընկերության եւ «News.am» կայքի աշխատակիցների մասնագիտական օրինական գործունեությանը խոչընդոտողներն են:

2016 թվականի հուլիսի 17-30-ն ընկած ժամանակահատվածում լրագրողների իրավունքների խախտումների առնչությամբ իրականացվող նախաքննության ընթացքի, ինչպես նաև քրեական գործից որոշ անջատված մասերով արդեն կայացված դատավճիռների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ անօրինական գործողությունների համար ոստիկաններին և նրանց կողմից հովանավորվող քաղաքացիական հագուստով անձանց պատասխանատվության ենթարկելու գործընթացը ձևական բնույթ է կրում և կանխարգելիչ նշանակություն չի կարող ունենալ՝ նմանատիպ դեպքերի կրկնությունը բացառելու համար:

Դատարանի կողմից կիրառված առավելագույն պատիժը եղել է մեկ տարի ազատազրկում և 200.000 (երկու հարյուր հազար) դրամ տուգանք: Այն կայացվել է «Արմենիա» հեռուստաընկերության օպերատորի աշխատանքը խոչընդոտողների գործով: Իսկ, օրինակ, «Ազատություն» ռադիոկայանի թղթակցի մասնագիտական գործունեությունը խոչընդոտողը միայն տուգանվել է՝ նույն 200.000 դրամի չափով: Ընդ որում, չնայած կիրառված ֆիզիկական բռնությունների վերաբերյալ հրապարակված տեսանյութերին և հայտարարություններին, այնուամենայնիվ, մեղադրյալները պատասխանատվության են ենթարկվել բացառապես լրագրողի մասնագիտական օրինական գործունեությունը խոչընդոտելու համար, իսկ բռնության հանգամանքը պատժի կիրառման հիմք չի հանդիսացել: Փաստերը համակողմանի չեն ստուգվել նաև այն պատճառով, որ ամբաստանյալների ցանկությամբ դատական նիստերն ընթացել են արագացված քննության կարգով:

2016 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒԼԻՄԻ 17-30- Ն ԸՆԿԱԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԱՆՁԵՌՆՄԽԵԼԻՈՒԹՅԱՆ և ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ ԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐ

2016 թ. հուլիսի 17-ին զինված խմբի կողմից ՊՊԾ գունդը գրավելուց հետո ծավալված խաղաղ հավաքների ընթացքում թե՛ Երևան քաղաքում, թե՛ մարզերում, առանց պատճառների և հիմքերի վերաբերյալ քաղաքացիներին տեղեկացնելու, առանց իրավական հիմնավորման, որոշ դեպքերում՝ ուժի գործադրմամբ, ոստիկանությունը բերման է ենթարկել և տևական ժամանակով ազատազրկել մի շարք քաղաքացիների:

2016 թվականի հուլիսի 17-ին, երբ ինքնաբուխ կերպով Երևան քաղաքում քաղաքացիները դուրս եկան փողոց և հավաքվեցին «Ազատության» հրապարակում, ըստ պաշտոնական տվյալների, բերման ենթարկվեց 114 քաղաքացի³⁴:

2016 թվականի հուլիսի 19-ին «Սարի Թաղ» կոչվող թաղամասի մի խումբ բնակիչներ բողոքի ակցիա կազմակերպեցին՝ պահանջելով վերականգնել առանց նախապես զգուշացնելու դադարեցված էլեկտրաէներգիայի, գազի մատակարարումը և հանրային տրանսպորտի աշխատանքը: Երբ ոստիկանությունը փորձեց զենք կիրառել բողոքի մասնակիցների նկատմամբ, ³⁵, նրանք քարեր նետեցին ոստիկանների ուղղությամբ: Բողոքի մասնակիցների այս գործողությունը որակվեց որպես իշխանության ներկայացուցչի նկատմամբ բռնություն, արդյունքում բողոքի ակցիային մասնակցած Սարի Թաղի 10 բնակիչներ կալանավորվեցին, նրանց ավելի ուշ մեղադրանք առաջադրվեց քրեական օրենսգրքի 316-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հատկանիշներով՝ իշխանության ներկայացուցչի նկատմամբ բռնություն գործադրելու հիմքով:

2017 թ. հուլիսի 20-ին Խորենացի փողոցում, երբ ցուցարարները խնդրեցին թույլ տալ սնունդ փոխանցել Ջինված խմբին, իսկ ոստիկանությունը չթույլատրեց, հավաքի մի քանի մասնակից քարեր նետեցին ոստիկանների ուղղությամբ, ապա մոտեցան ոստիկանական պատնեշին՝ փորձելով պոկել ոստիկանների սաղավարտներն ու վահանները³⁶: Այդ գործողություններին ի պատասխան՝ ոստիկանությունը հատուկ միջոցներ կիրառեց հավաքի մասնակիցների նկատմամբ: Այնուհետև, ոստիկանները սկսեցին հետապնդել փախչող ցուցարարներին և ձեռի ենթարկել³⁷: Նույն օրն իշխանության ներկայացուցչի կյանքի կամ առողջության համար վտանգավոր և ոչ վտանգավոր բռնություն գործադրելու, բռնություն գործադրելու սպառնալիքի

³⁴ «Իրագել քաղաքացիների միավորում» ՀԿ հարցմանը ՀՀ ոստիկանության իրավաբանական վարչության 2016 թվականի օգոստոսի 5-ի N 24/1960 գրություն

³⁵ Ահաբեկիչը նախագահող է. սարիթաղցիները ոստիկաններին 19.07.2016 թ., Թեհմինե Ենոքյան, <https://www.youtube.com/watch?v=NRyHnFdZYBg>

³⁶ Խորենացու փողոցում բախումներ են ցուցարարների եւ ոստիկանների միջեւ, Միվիլնեթ, հուլիսի 20 2016 թ., <https://www.youtube.com/watch?v=QwCh2ot1fp0>

³⁷ IPHR, զեկույց «Այրված, ձեռված և խաբված: Ոստիկանության բռնության համար պատասխանատվության սպասելիս, էլեկտրոնային, օգոստոս 2016, էջ 6, <http://iphronline.org/wp-content/uploads/2016/09/ARM-Beaten-Burned-and-Betrayed-Sept-2016.pdf>

կասկածանքով ՀՀ Ոստիկանության Երևան քաղաքի վարչության տարածքային բաժիններ են տարվել 136 քաղաքացիներ, որոնցից 16-ը ձերբակալվել են՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 316-րդ հոդվածի՝ իշխանության ներկայացուցչի նկատմամբ բռնություն գործադրելու հիմքով հարուցված քրեական գործի շրջանակներում³⁸:

2016 թվականի հուլիսի 26-ի երեկոյան կազմակերպված երթից հետո Խորենացի-Տիգրան Մեծ փողոցների հարակից տարածքից պաշտոնական տվյալներով ոստիկանության բաժիններ բերման ենթարկվեց 82 քաղաքացի: Ոստիկանությունը բերման ենթարկելը հիմնավորեց ապօրինի զենք, զինամթերք, պայթուցիկ նյութեր պահելու կասկածանքով: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ բերման ենթարկված 82 անձանցից միայն մեկը ձերբակալվեց, կարելի է պնդել, որ նշված հիմնավորումը պատրվակ էր երթի մասնակիցների նկատմամբ ճնշումն օրինականացնելու համար:

2016 թվականի հուլիսի 29-ին ցուցարարները հավաքվեցին Ազատության հրապարակում և շարժվեցին դեպի Խորենացի փողոց: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ Մովսես Խորենացի փողոցն արգելափակված էր ոստիկանական պատնեշով՝ երթն ինքնաբուխ կերպով փոխեց իր ընթացքը՝ բարձրանալով Մարի Թադ կոչվող թաղամաս: Ոստիկանությունը ուժեր կենտրոնացրեց երթի մասնակիցների թիկունքում՝ փակելով եկած ճանապարհով ետ դառնալու հնարավորությունը:

Միաժամանակ, ոստիկանությունը մեծ ուժեր կենտրոնացրեց նաև Խորենացի փողոցում: Քաղաքացիական հազուստով բազմաթիվ անձինք, որոնք ըստ լրատվամիջոցների տարածած տեղեկատվության՝ ոստիկաններ էին, կազմակերպված շարքով անցան ոստիկանական բարիկադների ետևը³⁹, որը համարվում էր արգելված գոտի:

Ավելի ուշ լրատվամիջոցների կողմից տարածված լուսանկարներից և տեսանյութերից պարզ դարձավ, որ վերոնշյալ անձինք ինչ-որ հաբեր են ընդունում, այնուհետև հարձակվում են ցուցարարների վրա և բախումներ սադրում: Արդյունքում հավաքի մասնակիցների գործողությունները գնահատվեցին որպես զանգվածային անկարգություն⁴⁰: Այդ օրը պաշտոնական տվյալներով բերման ենթարկվեց 207 քաղաքացի:

³⁸ ՀՀ Ոստիկանություն, պարզաբանում, 21.07.2016 թ., <http://www.police.am/news/view/պարզաբանում210716.html>

³⁹ Azatutyun.am, Քաղաքացիական հազուստով անձինք՝ ոստիկանական պատից այն կողմ, <https://www.youtube.com/watch?v=N6tGdfNm1CI>

⁴⁰ «Ոստիկանները հուլիսի 29-ին հոգեմետ դեղերի ազդեցության տակ են եղել», Հայկական ժամանակ, 03.08.2016 թ., <http://armtimes.com/hy/article/90868>

Բերման ենթարկում

Համաձայն պաշտոնական տվյալների՝ 2016 թ. հուլիսի 17-30-ը ընկած ժամանակահատվածում բերման է ենթարկվել 726 քաղաքացի⁴¹:

Բերման ենթարկելու հանգամանքների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ նշված ժամանակահատվածում ոչ բոլոր դեպքերն են արձանագրվել սահմանված կարգով, ինչը հիմք է տալիս եզրակացնելու, որ բերման ենթարկված քաղաքացիների թիվը ավելին է եղել, քան պաշտոնական տվյալների համադրման արդյունքում ստացված թիվը: Դա ապացուցվում է նաև պաշտոնատար անձանց կողմից տրամադրված թվերի միջև առկա հակասությամբ ու անճշտությամբ:

Բերման ենթարկելու առանձին դեպքերի առնչությամբ ոստիկանության գործողությունների վերլուծությունը վկայում է, որ բերման ենթարկելու դեպքերը պատշաճ չեն փաստաթղթավորվել, ոստիկանությունը արհեստական ապացույցներ է ստեղծել իր գործողությունների անօրինականության ծավալը թաքցնելու կամ գործողությունների օրինականությունը հիմնավորելու համար⁴²:

2016 թ. հուլիսի 17-30-ը ընկած ժամանակահատվածում Երևանում և մարզերում բերման ենթարկված բազմաթիվ քաղաքացիներ վկայել են, որ բերման ենթարկելու վերաբերյալ իրենց որևէ որոշում չի ներկայացվել: Ավելին՝ բերման են ենթարկվել ոչ միայն Ազատության հրապարակում, Խորենացի փողոցում խաղաղ հավաքի մասնակիցները, այլև այդ տարածքով անցնող պատահական անցորդներ: Տներից բերման են ենթարկվել նախկինում քաղաքացիական ակտիվությամբ աչքի ընկած անձինք, «Հիմնադիր խորհրդարան» քաղաքացիական շարժման հետ որևէ կապ ունեցող անձինք, «Սասնա Ծռեր» զինված խմբի անդամների հարազատները:

Բերման ենթարկված անձանց հնարավորություն չի տրվել տեղեկացնելու հարազատներին իրենց գտնվելու վայրի մասին կամ իրավական աջակցություն ստանալու, մինչդեռ քաղաքացիներն անազատության մեջ են պահվել 4 ժամից ավելի՝ մինչև 24 ժամ:

Հայտնի են տասնյակ դեպքեր, երբ ոստիկանությունում արգելել են փաստաբանի հանդիպումը վստահորդի հետ, բերման ենթարկված անձանց զրկել են զանգ կատարելու իրավունքից:

Ոստիկանության կողմից հատուկ թիրախավորվել են քաղաքական և քաղաքացիական ակտիվություն ցուցաբերած անձինք: Հավաքների շարունակականությունը կանխելու նպատակով ոստիկանները բերման են ենթարկել և

⁴¹ Ըստ Հելսինկյան Քաղաքացիական Ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակի և «Իրազեկ քաղաքացիների միավորում» հասարակական կազմակերպությունների հավաքագրած տվյալների:

⁴² Բերման ենթարկելու արձանագրության մեջ անհրաժեշտ է նշել այն գործողությունը, որի համար անձը բերման է ենթարկվել, ինչպես նաև արձանագրել ժամը: Անհրաժեշտ է ապահովել ազատագրված անձի իրավունքների պաշտպանությունը:

տևական ժամանակ անազատության մեջ պահել վերջիններին: Որոշ դեպքերում թիրախավորվել են նաև նրանց ընտանիքի անդամները:

Պաշտոնական տվյալներով՝ 2016 թ. հուլիսի 17-ին, 18-ին և 27-ին ընդհանուր թվով 198 անձ է բերման ենթարկվել ՀՀ Ոստիկանության գործերի թիվ 1033 գործամաս:

Բերման ենթարկված քաղաքացիների մեծ մասը պահվել է 4 ժամից ավելի, որոշ դեպքերում՝ մինչև 24 ժամ: Որոշ քաղաքացիների տրամադրած տեղեկատվության համաձայն գործամասում նրանք ենթարկվել են վատ վերաբերմունքի՝ ծեծի, սահմանափակված է եղել զուգարանից օգտվելու հնարավորությունը, սնունդ չի տրվել, և վերջիններս զրկված են եղել իրենց իրավունքների իրացման որևէ հնարավորությունից: Շատ դեպքերում ազատագրվման վերաբերյալ որևէ փաստաթուղթ չի կազմվել: Ավելի ուշ բերման ենթարկվածների մի մասը վկայի դատավարական կարգավիճակում ենթարկել է հարցաքննության:

Գրանցվել են նաև դեպքեր, երբ քաղաքացուն բերման են ենթարկել անձը պարզելու պատճառաբանությամբ, այն դեպքում, երբ հենց փողոցում անձը ներկայացրել է անձը հաստատող փաստաթուղթը, կամ բերման են ենթարկել տանից՝ զենք, զինամթերք կրելու կասկածանքով, սակայն այդ պահին ո՛չ քաղաքացու բնակարանն են խուզարկել, ո՛չ քաղաքացուն անձնական զննության ենթարկել:⁴³

Առանձին դեպքերի ուսումնասիրությունից պարզ է դառնում, որ ոստիկանության գործողությունները հիմնականում քաղաքացիներին հավաքներին մասնակցելու համար «պատժելու» նպատակ են հետապնդել, իսկ քրեական հետապնդումը կիրառվել է բացառապես վերջիններին քաղաքական հայացքների և քաղաքական ակտիվության համար⁴⁴: Հավաքներին մասնակցելու համար քրեական հետապնդումների ենթարկված և ազատագրված անձինք արժանացել են քաղաքական հալածյալներ/խղճի բանտարկյալներ գնահատականին⁴⁵:

⁴³ Ներկայացված դեպքերի վերաբերյալ ավելի մանրամասն տես սույն զեկույցի ընդլայնված տարբերակի «2016 թ.ՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒԼԻՍԻ 17-30 ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԱՆՁԵՌՆԵՐԻ ՄԵԼԻՈՒԹՅԱՆ և ԱԶՍՏՈՒԹՅԱՆ ԽԱՆՏՈՒՄՆԵՐ» բաժնում

⁴⁴ Human Rights Watch, Armenian Activist Stuck in Detention, 30 January 2017, <https://www.hrw.org/news/2017/01/30/armenian-activist-stuck-detention>

⁴⁵ Արևելյան Գործընկերության Քաղաքացիական հասարակության ֆորում, Resolution No.9/AA/2016, 28-28 Նոյեմբեր, 2016 http://eap-csf.eu/wp-content/uploads/ResolutionNo9_EN_final.pdf

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Հավաքների ազատության ապահովման նպատակով

ՀՀ Ոստիկանություն

1. Բացառել խաղաղ հավաքների մասնակիցների նկատմամբ անհարկի ուժի և բռնության կիրառումը, անհարկի ձեռքարկությունները, նրանց և նրանց ընտանիքի անդամների նկատմամբ հետապնդումները, լրագրողների և դիտորդների մասնագիտական օրինական աշխատանքի ցանկացած բնույթի միջամտությունները, ապահովել լրագրողների ազատ աշխատանքը:
2. Համազգեստ չկրող ոստիկաններին հավաքի ընթացքի նկատմամբ ներգործության միջոցների կիրառմանը չներգրավել, հավաքի վայրում ծառայություն իրականացնելիս մշտապես կրել համազգեստ և համազգեստի վրա ունենալ նույնականացնելու հնարավորություն տվող տարբերանշաններ
3. Ոստիկանության համար, առավելապես այն ստորաբաժանումների, որոնք մշտապես ծառայություն են իրականացնում հավաքների անցկացման վայրերում, կազմակերպել դասընթացներ՝ բազմամարդ հավաքների ժամանակ ոստիկանության գործունեության նրբությունների և խաղաղ հավաքների ազատության իրավունքի իրացման վերաբերյալ միջազգային փորձին և մոտեցումներին տիրապետելու, հավաքի մասնակիցների հետ շփման և բանակցելու հմտությունները զարգացնելու, ինչպես նաև ծառայության ընթացքում ոստիկանության ծառայողի էթիկայի կանոններին առավել մեծ ուշադրություն դարձնելու նպատակով:
4. Իրենց իրավասության շրջանակներում աջակցել խաղաղ հավաքների ընթացքին, իսկ օրենքով նախատեսված դեպքերում հավաքները դադարեցնելուն ուղղված գործողություններ իրականացնելիս առաջնորդվել համաչափության սկզբունքով:
5. Ձեռնպահ մնալ «Հավաքների ազատության մասին» ՀՀ օրենքի և այլ իրավական ակտերի կամայական մեկնաբանություններից:

ՀՀ Գլխավոր դատախազություն և ՀՀ հատուկ քննչական ծառայություն

1. Հետևել հավաքի մասնակիցների կամ լրագրողների նկատմամբ բռնության, մասնագիտական օրինական գործունեությունը խոչընդոտելու կամ իրավապահ մարմինների կողմից պաշտոնեական լիազորություններն անցնելու դեպքերին և յուրաքանչյուր դեպքի առիթով հարուցել համապատասխան վարույթ, բացահայտել խախտում կատարած բոլոր անձանց:

2. Իրավապահ մարմինների աշխատակիցների, ինչպես նաև այլ անձանց կողմից խաղաղ հավաքների ընթացքի նկատմամբ կատարված ոչ իրավաչափ գործողությունների առիթով հարուցված գործերով ողջամիտ ժամկետում իրականացնել օբյեկտիվ և արդյունավետ քննություն:

Ոստիկանության կողմից ուժի և հատուկ միջոցների կիրառման չարաշահումների բացառման նպատակով

Հաշվի առնելով 2016թ.-ի հուլիսի 17-30-ն ընկած ժամանակահատվածում ոստիկանության կողմից թույլ տրված թե վարքագծի խախտումները թե ուժի և՛ հատուկ միջոցների կիրառման հմտությունների թերությունները, և՛ թե անձանց պատճառված առողջական վնասները, ակնհայտ է, որ իրավապահ մարմինների գործունեության շրջանակներում անհրաժեշտ են բարելավումներ:

ՀՀ Ոստիկանություն

- Ոստիկանության ծառայողի պարբերական վերապատրաստում ուժի կիրառման, զենքի և հատուկ միջոցների կիրառման կարգի վերաբերյալ:

- Ոստիկանության կայքում գետեղվեն տվյալներ յուրաքանչյուր ամիս անց կացվող ոստիկանության ծառայողների /ներառյալ ղեկավարության/ վերապատրաստումների վերաբերյալ և հրապարակային ներկայացվեն այդ վերապատրաստումներից հետո հանձնված քննությունների արդյունքները, այլ կերպ ասած, ապահովել ոստիկանության ծառայողների մասնագիտական չափանիշներին համապատասխանության գործընթացի թափանցիկությունը: Այս կերպ կապահովվի ոստիկանության գործունեության հասարակական վերահսկողությունը և հասարակական հաշվետվողականությունը:

Ոստիկանության ծառայողական քննության գործընթացի իրավական կանոնակարգերի վերանայում՝ ապահովելով ոստիկանության ծառայողին նկատողություն, խիստ նկատողություն ներկայացնելիս ապահովել նաև հիմքերի ներկայացումը՝ արաքի նկարագրությունը:

ՀՀ Ոստիկանությանը և տեղական ու միջազգային հասարակական կառույցների վերաբերյալ պատրաստել ցույցերի և հավաքների ժամանակ հատուկ միջոցների և ուժի կիրառման կրճատ, պարզ և պատկերավոր գրպանի ձեռնարկներ, որտեղ կնշվեն ցույցերի և հավաքների ժամանակ ոստիկանության ծառայողի վարքագծի այն կանոնները, որոնք առնչվում են հատուկ միջոցների և ուժի կիրառմանը՝ զետեղելով նաև այդ ոլորտի միջազգային սկզբունքները: Այս կերպ կնվազի ցույցերի ժամանակ տուժողների թիվը թե՛ ոստիկանության և թե՛ քաղաքացիների շարքերում:

ՀՀ Ոստիկանություն և Առողջապահության նախարարություն

- քայլեր ձեռնարկել զեկույցում մեջբերված ոստիկանապետի և Առողջապահության նախարարի հրամաններով հաստատված կարգերի միջև հակասությունների վերացմանը, ինչպես նաև հատուկ միջոցների կիրառման չափանիշների հստակեցման նպատակով՝ հիմնված մարդու լսողության վրա դրանց ազդեցության ուսումնասիրությունների և փորձագիտական եզրակացությունների վրա:

ՀՀ կառավարություն և Ազգային ժողով

- իրականացնել օրենսդրական փոփոխություններ՝ ուղղված ոստիկանության աշխատանքի թափանցիկության և հաշվետվողականության բարձրացմանը,

- ստեղծել ոստիկանության ծառայողների որակավորման գործընթացը վերահսկող անկախ հանձնաժողով, որի կազմում կընդգրկվեն փաստաբաններ և հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ: Անհրաժեշտ է, որ հանձնաժողովին վերապահվի իրավունք արձանագրելու ոստիկանության կողմից թույլ տրված բացթողումները և իրավախախտումները: Այս հանձնաժողովը պետք է իրավասու լինի ինքնուրույն հարուցելու կարգապահական վարույթներ և դրանց արդյունքում կայացնելու որոշումներ՝ ոստիկանության թե՛ ղեկավարության և թե՛ սովորական ծառայողների հանդեպ պատժամիջոցներ կիրառելու վերաբերյալ: Հանձնաժողովի առկայությունը կնպաստի ոստիկանության ղեկավարության կողմից ավելի զգույշ և մարդանպաստ հրամանների արձակմանը, ինչպես նաև կապահովվի ոստիկանության գործունեության հասարակական վերահսկողությունը և հաշվետվողականությունը:

Լրագրողների նկատմամբ խախտումները բացառելու նպատակով

ՀՀ նախագահ

- Որպես ՀՀ քաղաքացիների սահմանադրական իրավունքների երաշխավոր, հրապարակայնորեն քննադատության ենթարկել քննչական մարմնի գործողությունները՝ 2016թ. հուլիսին Երեւանի Խորենացի փողոցում, Սարի թաղում եւ հարակից տարածքներում տեղի ունեցած դեպքերով հարուցված քրեական գործի նախաքննության առնչությամբ եւ պահանջ ներկայացնել՝ դրան առավել արդյունավետություն հաղորդել,

ՀՀ դատասխագություն

- պատշաճ վերահսկողություն սահմանել Հատուկ քննչական ծառայության գործողությունների նկատմամբ՝ ուղղված վերոհիշյալ քրեական գործի ամբողջական բացահայտմանը եւ դրա շրջանակներում ՋԼՄ-ների աշխատակիցների նկատմամբ ապօրինի խոչընդոտումներ իրականացրած ոստիկաններին ու նրանց հովանու ներքո բռնություններ իրագործած անձանց պատասխանատվության ենթարկելուն,

Հատուկ քննչական ծառայություն

- առաջնորդվելով օրենքով, այլ ոչ թե քաղաքական կոնյունկտուրայով, ցուցաբերել անհրաժեշտ անաչառություն և արդյունավետ գործողություններ իրականացնել՝ 2016թ. հուլիսյան իրադարձությունների ընթացքում լրագրողների և օպերատորների մասնագիտական օրինական գործունեությունը խոչընդոտողներին և բռնություններ կազմակերպողներին ու իրագործողներին բացահայտելու և նրանց պատասխանատվության ենթարկելու համար,

Միջազգային կազմակերպություններ (այդ թվում ԵՄ, Եվրոպայի խորհուրդ, USAID եւ այլն)

հետևողականություն ցուցաբերել 2016թ. հուլիսյան իրադարձությունների վերաբերյալ արտահայտած գնահատականներից բխող՝ ՀՀ իշխանություններին հասցեագրված պահանջները իրագործելու նպատակով: Ժողովրդավարության զարգացման, տնտեսական առաջընթացի և այլ նմանատիպ ծրագրերի ֆինանսավորումը պայմանավորել և փոխկապակցել նաև մարդու իրավունքների, այդ թվում խոսքի ազատության և լրագրողների պաշտպանվածության անհրաժեշտության հետ:

Անձնական անձեռնմխելիության և ազատության խախտումներ

ՀՀ Ոստիկանություն

1. 2016 թ. օգոստոսի 5-ին և 8-ին ՀՀ Ոստիկանության տարածած հայտարարության համաձայն՝ հուլիսի 19-ին Երևանի Խորենացու փողոցում և հուլիսի 29-ի լույս 30-ի գիշերը «Սարի թաղում» տեղի ունեցած դեպքերի առիթով ՀՀ Ոստիկանությունում իրականացվող ծառայողական քննության նախնական արդյունքների հիման վրա ՀՀ Ոստիկանության պետի հրամանով կարգապահական պատասխանատվության են ենթարկվել ոստիկանության մի շարք ծառայողներ: Նշված հայտարարությունից պարզ չի, թե կոնկրետ ովքեր են ոստիկանության գործողություններից տուժողները, հասկանալի չէ, թե որ ոստիկանը կոնկրետ ինչ արարքի համար է կարգապահական պատասխանատվության ենթարկվել, կամ հեռացվել աշխատանքից:

Հրապարակել մանրամասն հաշվետվություն հուլիսի 19-ին Երևանի Խորենացու փողոցում և հուլիսի 29-ի լույս 30-ի գիշերը «Սարի թաղում» տեղի ունեցած դեպքերի առթիվ՝ անդրադառնալով ՀՀ ոստիկանության կողմից ծառայողական քննության արդյունքների հիման վրա կարգապահական պատասխանատվության ենթարկված կամ աշխատանքից հեռացված յուրաքանչյուր ծառայողի կողմից կատարված արարքի որակմանը/բնույթին:

ՀՀ Ոստիկանություն և ՀՀ կառավարություն

2. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2012 թվականի դեկտեմբերի 27-ի «Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանության կարգապահական հանձնաժողովի կազմը և աշխատակարգը սահմանելու մասին» N 1672-Ն որոշման մեջ կատարել փոփոխություն.

- կարգապահական հանձնաժողովի կազմում ընգրկվելու նպատակով հասարակական միավորումների կողմից ներկայացվող հայտերը ընդունելու, քննարկելու, թեկնածուներին ընտրելու կարգը սահմանել ոչ թե ՀՀ ոստիկանության պետի հրամանով, այլ ՀՀ կառավարության որոշմամբ,
- ապահովել կարգապահական հանձնաժողովի կողմից կայացվող որոշումների պարտադիր և ոչ թե խորհրդատվական բնույթը/ կամ որոշումների պարտադիրությունը:

ՀՀ Ազգային ժողով

3. Ներդնել ՀՀ ոստիկանության գործունեության նկատմամբ խորհրդարանական վերահսկողության մեխանիզմ (ՀՀ դատախազության, ՀՀ հատուկ քննչական ծառայության օրինակով):